

Ýyllaryň yzyndan...

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Ýyllaryň yzyndan... YILLARIN ARDINDAN

Kalemi ele almayalı uzun zaman olmuştı sanırım. Ne ben o eski bendim ne zaman olgulara acımıştı. Bilmediğim her şey süratle ve bana aldırmadan değişiyordu çevremde. Alışık olduğum ne varsa beni yalnız bırakıp başka bedenlerde yaşamaya gitmişlerdi sanki. Duraksız zamanın duyguları bekleyen tek durak sakini, tek bekleyeni ben kalmıştım. Kaybolmuş şehrin türküsü dudaklarımda eskicinin geçmesini bekliyordum. Oysa eskici bile terk etmişti bu enkaz yığınının. Kimseden aman, kimseden acıma yoktu geldiğimiz zamanda. Ben inatla insanlığa dair, güzelliklere dair sevdalar peşindeydim. Kişisel bir şeydi bu tabii ki. Yoksa toplumun genelini böyle dipsiz bir kuyuya çekme amacında değildim. Yasalarımız zaten böyle bir kaosa izin vermiyordu. Kimin yasalarıydı bunlar bilmiyordum ama uymakla zorunlu olduğumu hissediyordum. Yasa koyucular bizden daha iyi düşünen insanlar olmalıydı, onlar koymalı biz uymalıydık, uymazsak zaten uydurtacak birileri çıkacaktı. Yetkili mercilerden çektiğimiz kadar kimseden çekmeyecektik zaten hayatımız boyunca.

Her şeyi bir mevsime bağlamıştık. Denize yazın girmeli, kışın evimizde oturmalıydık. Soğukta palto, sıcakta tişört giymeliydik. Tişörtü bile karşılayamamıştık bir başka sözcükle. Bunun başka bir açıklaması yoktu. Gökyüzünün tek rengi olan mavi mevsimlere göre değişse de bizim için hep maviydi. Geceleri bile “gece mavisini” dediğimiz şeye tapınırdık. Her birimiz tanımlamaların dışına çıkmaktan öyle korkardık ki, sonunda tanımlamalar bizi yerdirdi. Boşlukta kalan tek bir kelime bile hayatımızı kaosa sürükleyecek gibi dururken, kelimeler resmi geçitinde kendine yer bulan diğerleri bize bıyık altından gülerdi ve yarattığımızın esiri oluşumuzu gözümüze sokarcasına simgelerlerdi. Korkuyorduk, evet, dehşetle korkuyorduk. Ama neydi bu korkumuzun nedeni?

Kalkıp binlerce nesne ve kavramı sayabilirdik. “Bakın, işte bu sinek korkutuyor beni, sıtma olursam ne olacak? Kim kurtaracak beni? Ekmeğimim, aşımı ve umudumu kim sağlayacak?”

Umudun ve sevdanın ardı sıra gidiyorduk. “Genel müdür olup Mercedes alsam” ya da “şu kız benim olsa” diyorduk. Diğer insanlar ve onların umutları, sevdaları, yoklukları ve çoklukları ürkütüyordu bizi. Her an birileri bizi dolandırabilir ya da ortaya çıkıp sen şu tarihte yatağının ıslattın ver bakalım hesabını diyebilirdi. İtibarımızı dolara endekslememiz şarttı artık, yoksa her an değer kaybedebilir, 70 sentlik bir insan haline gelebilirdik. O zaman insanlık borsasında ne değerimiz kalırdı? Neye tutunurduk? Tüm bunları aşmalı ve kaygısızca ve dilencilere acıyarak ve altımızda arabamız, güzel eşimiz ve çocuklarımızla sefahate dalarak, rahat rahat ömrümüzü geçirmeliydik. Biz bunun için eğitilmiştik. Diğerlerine ne olduğu sonuçta onların problemiydi.

İşin en garibi ise tanımlamaların toplumdan topluma, kişiden kişiye değişmesiydi. Oysa farklı söylenseler de sonuçta hepsi aynı kapıya çıkıyordu ve biz bu kapıyı zorlamıyorduk bile. Sadece onların ardına takılmakta buluyorduk mutluluğu. Bunun sorumluluğunu da “düzen” adını verdiğimiz bir kavramın üzerine yıkıyorduk. Yaptığımız her hareket düzenin bir gerekliliği idi. İnsanları dolandırırsak eğer, bu bizim değil, düzenin suçu ydu. Bizim içimizde kötülük yoktu aslında. Düzen bizi kötü ve acımasız davranmaya zorluyordu. Belki o olmasa hepimiz iyi ve güzel insancıklar olacaktık. Ne kötü bir şeydi şu “düzen”. Umutlarımız vardı bizim ama onun yüzünden erişemiyorduk. Çocuktuk, nelerden korktuğumuz belliydi. Aç kalmaktan korkardık, karanlıktan korkardık, dayak yemekten korkardık. Ölüm uzak bir ihtimaldi, aklımıza bile gelmezdi o. Kelimelerin bizi korkutması ise ancak bir anlıktı. Öcülerle addaya gider, bölerle uyur, bostanlara girer ve annemizin inadına lahanayı yerdik.

Her şeyi mevsimlere bağlamıştık. Bahar, sevdaların da, doğa gibi, çiçek açtığı mevsimdi. Kuş sesleri bizi coşturur, çiçekler fallarda yıpratılırdı. Sonraları telefonlarla bir

nebze de olsa kurtardık çiçekleri. Sokak falcıları, sokak satıcıları, duygu pazarlayıcıları, düşünce tüccarları gördük sonra. Her şey çılgın bir debiyle değişiyordu. Bu sırada oldu olanlar. Önce kendimi biz kavramının dışına çekmeye uğraş verdim. İşin püf noktası buydu belki de. Çünkü ben'e yaklaştıkça biz'i daha rahat algılamaya başladım. Biz'in bir ben'ler topluluğu olduğunu anladım önce. Her bir ben bir araya gelince, biz'leşiyordu. Biz daha sonra insanları bencillikle suçluyordu. Normalde biz'e uymayanın ben'e de uymaması gerekiyordu ama iş pratikte o kadar da kolay değildi. Bazen "ben" benliğini hatırlıyordu çünkü.

Biz hep ikinci ve üçüncü tekil şahısları sorguladık bugüne dek, hep suçluydu onlar, biz hep masum ve iyi niyetliydik. Ama bir yerde tıkandık hep, çünkü kendimizi sorgulamadık, ne olduğumuzu, ne olmadığımızı, ne yaptığımızı hiç sormadık kendimize. Sonuçta başarı hep uzak kaldı bize. Çünkü biz başarısızlığımızın ve saldırganlığımızın farkında bile değildik Biz, biz değildik ve bu döngüde "ben" ben olamazdım.

Herkesi yargılıyoruz, her şeyden hesap soruyoruz, sadece kendimizi dışarıda bırakıyoruz bu müthiş sorgulamada. Çünkü kendi hakkımızda bir yargıya varmanın ne denli zor olduğunun bilinçsizce de olsa ayırdındayız. Çünkü diğerlerini yargılamak, onlara, onların dışında kulplar takmak öyle kolay ki... Hiçbir yaptırımını yok bunun. Mesela kolayca "şu kişi şöyle biridir." diyebiliriz, gülüp alay edebiliriz, kızabilir, sitem edebilir hatta küfredebiliriz. Çünkü yüce adalet duygumuz, kendimiz dışında herkesi küçük görmeye, kıskanmaya ya da haddinden fazla büyütmeye yeterli ve haklı görür kendini. Bize bulaşmadığı sürece tüm nesne ve öznelere görece olarak iyidir ama her an bizim için potansiyel birer sanık durumuna düşebilirler. Ve hem savcısı, hem avukatı, hem jürisi, hem de hakimi olduğumuz kendi mahkememizde acımasızca ve hiçbir açık kapı bırakmadan yargılara varır sonra bu görece yargılarımızı, oyunumuz bozulduğu zaman, o güne uyarlayarak başka bir kapıya çıkartırız. Bunu denetleyebilecek bir yasa çıkartılmamıştır henüz. Çünkü her insan kendine göre bir senaryo yazar yaşantısı üzerine, çünkü her insanın zamanla değişen kendi

yasaları vardır. Bu yasalarda dokunulmazlık seviyesine erişen tek özneyse doğal olarak “ben” dir.

Sonra insan – ki her insan yapamaz bunu – bir gün “ben” i yargılamaya başlar. İşte o an geçmiş yargılarının, saplantılarının, komikliklerinin ayırdına varır. Kendiyle alay etmesini, kendini kendisi gibi ortaya sürebilmesini ve nihayetinde kendisi dışındakileri yargılamaktan çok önemsemesini ve sevmesini öğrenir.

Aynayı kendime çevirmeliyim artık, tam alacalandığı noktasına yüzümün. Yitip giden üretkenliğimin gidişine hüzünlü gözlerle bakma budalalığından kurtarmalıyım kendimi. Yoksa bir başıma kalma sıkıntısı gibi bir derdim olmayacak. Sorguları ve cevapları iteceğim bir kenara. Yazdıklarımın ifade ettiği gerçekler yiyecek beni. Bu ben değilim ! Böyle durağan, böyle sessiz kalamam artık. bastırılmış bir korkuya itilmiş bir benliğe yani “onluğa” mahkum edemem kendimi. Nedir bu? Neyi değiştiriyorum? Çırpınan bir karaltı olmak var işin sonunda ya da cesurca göğüslemek yaşamı. Ben ikisinde de rol almıyorum sadece yaşıyorum. Hayır! Bu böyle olmayacak. Zamanı ve kendimi sorgulama anı artık. Bunu ya şimdi yapacağım ya da sonsuza kadar susacak yüreğim.

“Hayat bizi bekliyor, gitmemek olmaz” demişti şair haklıydı da kendince. Bir yaşam gerçeği vardı ortada, zorlanan kapılar vardı. İkınarak doğurmak gerekiyordu mutluluğu, mutsuzluğu. Hiçbir şey kendiliğinden değildi, sebepleri vardı, emek istiyordu. Var olan yaşamak gerçeğinden marjinal fayda sağlamak önemliydi artık ve doyumsuzluk da doyumun bir boyutu olduğundan insanlar bu faydanın sonsuzluğuna inandırıyorlardı kendilerini. Artık demode olmuş, harekeretten, ihtirastan ve döngülerden uzak duygular peşinde koşmuyordu kimse benim gibi. İnsanlar artık daha bir bilincindeydi yaşamın. Bir şarkı sözünde belirtildiği gibi artık birbirlerini Tanrıya şikayet edebilmekteydiler. Hiyerarşik düzeni bozmuş olmanın rahatlığıyla, abone olup, ailevi kurguları bozabilmektedirler. İsyan duygularının bu gelişmişliği karşısında benim iniltilerim yalnızca fısıltı boyutunda ele alınabilir artık. Artık yarı tanrı pop şarkıcılarının “ben sizin babanızım” bile

diyebilirdi aktif ve saldırgan bir sürece girilmiştir. Herkesin gözü daha bir açıktır, televizyonda banka satılmaktadır, insanlar bunu seyretmektedir. Her şey şeffaftır. Çetelerimiz bile var artık. İtalyan mafyasına ya da Amerikan CIA filmlerine özenmek zorunda değiliz. Çağa ayak uyduramama sorunu benimkisi. Bir de bugünlerde kafayı konuşmamaya takmışım. Kimim ben? Ne olduğumu sanıyorum? Neymiş efendim konuşmak hiçbir şeyi halletmiyormuş. Bir sor bakalım halledilecek bir şey kalmış mı? İnsanlar her şeyi halletmiş, ben yine geç kalmışım. Bu yüzden yapay sorunlar üretiyorum. Geçenlerde paradigmalardan bahsetmişlerdi. Galiba bir ben kalmışım paradigmalar sahip oysa herkes enigmalara (ne demekse bu) karışmış. Evet, kim inkar edebilirdi yaşadığımızı. Bir başka şair “şu ana kadar ölmemiş olmam bir anlamda yaşadığımın bir göstergesidir, bir anlamda da hiç de öyle değil” demişti. Öyle çok şey söylenmişti ki yaşamak üzerine. Ve her şey üzerine öyle çok şey söylenmişti ki her ağzımı açışında sadece taklit ettiğimi sanmaya başlamıştım. En saçması bile söylenmişti.

Zırvalama hakkım bile alınmıştı elimden. Bu küresel komedide kendime “ikame edecek yer bulamayan” ben, gerçek sözler ve gerçek yaşamlar üzerine ne bilebilirdim ki? Yazılacak bir şey kalmış mıydı acaba? Yoksa artık her şey tekrardan mı ibaretti? Ara sıra kalemin ucuna geliveren satırlar, bir gerçeği ifade etmekten çok, eğreti bir hayali doğrulamaya çalışıyordu. Kimse ilgilenmiyordu artık bunlarla belki de. Herkes kendi doğrusunu bulmuş diğer doğruları yalanlamak için sırada bekliyordu. Hayati bir önemi vardı bunun. Yaşamak adına yapılacak fazla bir şey kalmamıştı zaten. Sanki uluslararası bir senaryonun son dakikalarına gelinmişti. Biraz sonra bu film bitecek ve herkes kendi yorgun yaşamına, filmin kahramanlarını taklit etmek için, geri dönecekti. Karanlık sinemadaki karakterler bir bir gün ışığına çıkacaktı.

“Beyaz perdedeki gibi şaşıracak, oradaki gibi gülümseyeceklerdi. Bütün ipuçları aynı oradaki gibi açık ve net bir gerçeği işaret edeceklerdi.” Karanlıkta hiçbir şey kalmayacaktı. Çünkü insanlar rollerini çok iyi biliyorlardı

artık. En basit figüranlar bile büyük bir ciddiyetle eğileceklerdi rollerinin üzerine. İlahi adalet yerini bulacaktı. Peki, peki ama benim rolüm neydi bu hengame içinde? Ben neyi temsil ediyordum? Hangi kahramandı bana damgasını vuran? Ben açıkta mı kalmıştım yani? Çokoprens almaya mı yollamışlardı beni? Eğer rol dağıtımından haberim yoksa, yaşanan aksaklıklardan nasıl sorumlu tutuyorlardı beni? Biri cevaplamalıydı bu soruyu. Etrafımızı saran bu yalan perdesini yırtıp atmak hiç de kolay değil biliyorum. Bu bana acı verse de yırtmak için yeterince çaba harcamıyorum. Tüm cevapları bir başkasından bekliyorum. Oysa bu yaşam benim.

Ufak oyunların ufak insanlarıyız aslında hepimiz. Eğreti sevinçlerimiz, saçma dertlerimiz var. Kolay yargılara varıyoruz. Kolay siliniyoruz. Derinlemesine irdelediğimiz hiçbir şey yok. Her şey yüzeysel, her şey yapmacık. sevdayı, aşkı bile küçük karaktersizliklere indirebiliyoruz Devinen bir yıkınlıkla ilerliyorum. Bu gidişe dur demek istemiyorum belki de. Yıkkın, yılgın ve bıkkın görünmek ya da diğerlerinin beni öyle sanmasını sağlamak garip bir mutluluk veriyor bana. Oynayabildiğimi hissediyorum. Demek ki kandırabiliyorum onları, beni kendileri gibi birisi sanıyorlar, oysa ben bile bilmiyorum nasıl birisi olduğumu. Zayıf olduğumu hissediyorum yarım bırakma konusunda da oldukça başarılıyım.

Aslında hep İngiliz gibi başlıyorum ama gerisi gelmiyor. Kesin kurallarım yok ama diğerleri böyle bir şeyin olduğunu sanıyorlar. Uzun söylevler vererek onaylıyorum ben de onları. Şöyle yaparım, böyle ederim diyorum. Gözümün içine baka baka inanmadıklarını haykırıyorlar. Cümleleri ise beni onaylıyor. Belki de bu yakıyor içimi. Birisi karşıma çıkıp “bir halt edeceğin yok senin” diye haykırsa hemen kendime geleceğimi sanıyorum. Tüm bildiklerimi ve okuduklarımı unutup o kişinin doğrularıyla yaşayacakmışım gibi geliyor. Oysa bu hakkımdan mahrum ediyorlar beni. Belki de kendi doğrularımın yalanlanması düşüncesi bunlardan alıkoyuyor. Peki ne yapmak lazım o zaman? En büyük ilaç olan unutmaya mı sarılmak lazım? Zaten toplumsal unutkanlıkta başı çekmiyor muyduk? Ben de bu toplumun bir üyesi olarak bireysel unutkanlık hakkımı

kullanmalıydım.

Neleri unutmadık ki. Herkes bir şeyleri unuttu. Bense unutulmaması gereken şeyleri unutturken (ya da unutuyormuş gibi yaparken), unutulması gereken birçok şeyi unutamadım. Aklımda kalan şeyler hep görece önemsiz şeylerdi. Borçlarımı unuttum, alacaklarımı unuttum. Bu yüzden hep eziklik duydum. Uzun zaman evvel biten, yiten, giden (ne derseniz deyin) şeyleri bir türlü unutamadım. Sözcükleri, en çok da insanların söyledikten sonra bir köşeye attıkları kullanılmışlıkları bir türlü unutamadım. Hani bana şöyle demiştiniz diye hatırlattım ama kimse hatırlamadı. Ama benim söylediklerimi ve yaptıklarımı pek unutmadılar. Beni unuttular bu arada, benim de “birisi” olduğumun farkına varmadılar belki de. Oysa ben en çok hatırlanmak istiyordum. Benim ben olduğumun tüm ay sınıfı yargı organlarınca kabul edilmesini istiyordum. Oysa ben de unuttum bazılarını. Adlarını unuttum, yüzlerini unuttum. Zaman geçti diye avuttum kendimi oysa zaman insanlardan daha önemli ve kalıcı değildi. Beni bu yana sürükleyen bir şeyler olmalıydı. Daha bu yanın tarifini oturtamıştım. İyi ya da kötü diyemiyordum. Yorgunluk ve heyecan birbirini takip ediyordu ama bunu yaparken belli bir kurala uymuyorlardı. Herhangi bir devamlılığı yoktu. Kesintiler belirsiz sürelerdeydi. İnsanlar etrafımda bir şeylerden bahsediyordu. Sesleri sanki benim olmadığım bir yerden playback olarak veriliyordu. Kimse söylediklerinin anlamını vermiyordu bana. Daha çok biçimsizlik hakimdi olanlara.

Kelimenin bittiği yerde devinen bir yalnızlık başlıyor sanki. Ama sarhoş bir hava veriyor insana. Gözler, sanki daha bir şehla bakıyor tüm olan bitene. Yine de bir yanımda tüm açlığıyla saldırıyor insanlara. Ve ben dinilmek, iniltisiz bir yaşam sürmek isterken sanki daha bir fazla batıyorum olaylara. Yılgın bir yanımda var, kendimden yana. İçe döndüğüm her dönem dışarıya açılma isteğim artıyor. Sözcükler arıyorum iletişim için. Kendi sözcüklerimle yakalanıyorum. Gözlerim sönükleşsin istiyorum, kimse bir şey okuyamasın. Anlamsız bir edilgenlik, anlamsız bir devininin kucağında öylece salınayım istiyorum. Dost arıyorum ama konuşmadan anlaşılabileceğim. Her biri benden

beş beter insanlar olmalı, onlar konuşmaya başladı mı ben susmalıyım. Yitip giden sadece zaman olmamalı. Geriye benden yana bir şeyler kalmalı artık. Amacım ölümsüzlük değil bir kalıt bırakmak bu dünyaya sadece.

Yılların ardından değişen sadece yüzler değil. Konu olan yitirdiğimiz nesneler değil, kendimizi yitiriyoruz. Bu ne idüğü belirsiz yalınlıkta ben kendi fotoğraflarıma bakarak bir şeyler çıkarmaya çalışıyorum. Yıllar öncesinin o afacan çocuğu değilim değilim artık mesela, şimdi güldüğüm zaman bir neden istiyorlar, suratımı asıyorum bir açılama bekliyorlar. Yıllar öncesinin sevimli öğrencisi de değilim. O zaman evimi özlediğim de ağlayabiliyordum, şimdi ağlayınca çocuk musun diyorlar. Ama ben de uydum onlara, uzun zamandır bir damla yaş akmadı gözümde, çok istedim ama olmadı. Biliyorum, değişen sadece yüzler değil, benim değişen ve yüzümün yaptığı sadece buna uyum sağlamak. “Bat dünya bat” Ama ben nereden bileceğim. Yazmayalı çok oldu, yazar eskilerini ne yapıyorlarsa onlardan olmak istiyorum artık. Mümkünse tekrar yazmak istiyorum, yaşadım diyebilmek için ama bunca şey izin verecek mi acaba? Yazmak yaşamaktır, değişmek, böylece değişmek, ölüm.

Dündar BAYRAM. Edebi makalalar